

USTAVNI SISTEM RS

SPLOŠNE DOLOČBE

1. Slovenija je **demokratska republika**.
2. Slovenija je **pravna in socialna država**.
3. V Sloveniji ima oblast ljudstvo. Državljanke in državljani jo izvršujejo neposredno in z volitvami, po **načelu delitve oblasti** na zakonodajno, izvršilno in sodno.
4. **Država in verske skupnosti so ločene**. Verske skupnosti so enakopravne; njihovo delovanje je svobodno.
5. **Uradni jezik** v Sloveniji je slovenščina. Na območjih, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.

ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

6. **ENAKOST PRED ZAKONOM** (14. člen)
7. V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerikoli drugo osebno okoliščino.
8. Vsi so pred zakonom enaki.
9. Primer: **dvojezično šolstvo**
10. **URESNIČEVANJE IN OMEJEVANJE PRAVIC** (15. člen)
 1. Človekove pravice in temeljne svoboščine se uresničujejo neposredno na podlagi ustave.
 2. Z zakonom je mogoče predpisati način uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kadar tako določa ustava, ali če je to nujno zaradi same narave posamezne pravice ali svoboščine.
 3. Človekove pravice in temeljne svoboščine so omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ta ustava.
 4. Zagotovljeni sta sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledice njihove kršitve.
 5. Nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ta ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri.
11. **ZAČASNA RAZVELJAVITEV IN OMEJITEV PRAVIC** (16. člen)
 1. S to ustavo določene človekove pravice in temeljne svoboščine je **izjemoma dopustno začasno razveljaviti** ali omejiti v vojnem in izrednem stanju. Človekove pravice in temeljne svoboščine se smejo razveljaviti ali omejiti le za čas trajanja vojnega ali izrednega stanja, vendar v obsegu, ki ga tako stanje zahteva, in tako, da sprejeti ukrepi ne povzročajo neenakopravnosti, ki bi temeljila le na rasi, narodni pripadnosti, spolu, jeziku, veri, političnem ali drugem prepričanju, gmotnem stanju, rojstvu, izobrazbi, družbenem položaju ali katerikoli drugi osebni okoliščini.
 2. Določba prejšnjega odstavca ne dopušča nobenega začasnega razveljavljanja ali omejevanja pravic, določenih v 17., 18., 21., 27., 28., 29. in 41. členu.
12. **NEDOTAKLJIVOST ČLOVEKOVEGA ŽIVLJENJA** (17. člen)
13. Človekovo življenje je nedotakljivo. V Sloveniji ni smrtne kazni.
 - prepoved izrekanja smrtne kazni v Sloveniji je prvi določil amandma k Ustavi SRS leta 1989,
14. v Sloveniji je bila zadnja smrtna kazen izrečena leta 1957, tako da Slovenijo tudi v času, ko je bila ta kazen sicer predpisana, lahko štejemo med de facto abolicionistične države

1. ARGUMENTI PROTI SMRTNI KAZNI

2. 1. MOŽNOST NAPAKE - **The possibility of error.** Sometimes a person might be put to death who is innocent.
3. 2. NEPRAVIČNOST - **Unfair administration.** Capital punishment is inflicted disproportionately on the poor and minorities.
4. 3. ZANEMARLJIV PREVENTIVNI UČINEK - **Weakness of the argument from deterrence.** The claim that the threat of capital punishment reduces violent crime is inconclusive, certainly not proven, extremely difficult to disprove, and morally suspect in any case.
5. 4. NEHUMANOST - **The length of stay on death row.** If there were ever any validity to the deterrence argument, it is negated by the endless appeals, delays, technicalities, and retrials that keep persons condemned to death waiting for execution for years on end. One of the strongest arguments right now against capital punishment is that we are too incompetent to carry it out. That incompetence becomes another injustice.
6. 5. KOLEKTIVNA KRIVDA - **Mitigating circumstances.** Persons who commit vicious crimes have often suffered from neglect, emotional trauma, violence, cruelty, abandonment, lack of love, and a host of destructive social conditions. These extenuating circumstances may have damaged their humanity to the point that it is unfair to hold them fully accountable for their wrongdoing. Corporate responsibility somehow has to be factored in to some degree.

15. PREPOVED MUČENJA (18. člen)

16. Nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočem kaznovanju ali ravnanju. Na človeku je prepovedano delati medicinske ali druge znanstvene poskuse brez njegove svobodne privolitve.

17. VARSTVO OSEBNE SVOBODE (19. člen)

18. Vsakdo ima pravico do osebne svobode.
19. Nikomur se ne sme vzeti prostosti, razen v primerih in po postopku, ki ga določa zakon.
20. Vsakdo, ki mu je odvzeta prostost, mora biti v materinem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščen o razlogih za odvzem prostosti. V čim krajšem času mu mora biti tudi pisno sporočeno, zakaj mu je bila prostost odvzeta. Takoj mora biti poučen o tem, da ni dolžan ničesar izjaviti, da ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere, in o tem, da je pristojni organ na njegovo zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti njegove bližnje.

21. DOMNEVA NEDOLŽNOSTI (27. člen)

22. Kdor je obdolžen kaznivega ravnanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo.

23. SVOBODA GIBANJA (32. člen)

24. Vsakdo ima pravico, da se prosto giblje in si izbira prebivališče, da zapusti državo in se vanjo kadarkoli vrne.
25. Ta pravica se sme omejiti z zakonom, vendar samo, če je to potrebno, da bi se

- zagotovil potek kazenskega postopka, da bi se preprečilo širjenje nalezljivih bolezni, se zavaroval javni red, ali če to zahtevajo interesi obrambe države.
26. Tujcem se na podlagi zakona lahko omeji vstop v državo in čas bivanja v njej.
27. **PRAVICA DO ZASEBNE LASTNINE IN DEDOVANJA** (33. člen)
28. Zagotovljena je pravica do zasebne lastnine in dedovanja.
29. **PRAVICA DO OSEBNEGA DOSTOJANSTVA IN VARNOSTI** (34. člen)
30. Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti.
31. **VARSTVO PRAVIC ZASEBNOSTI IN OSEBNOSTNIH PRAVIC** (35. člen)
32. Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.
33. **NEDOTAKLJIVOST STANOVANJA** (36. člen)
34. Stanovanje je nedotakljivo.
35. Nihče ne sme brez odločbe sodišča proti volji stanovalca vstopiti v tuje stanovanje ali v druge tuje prostore, niti jih ne sme preiskovati.
36. Pri preiskavi ima pravico biti navzoč tisti, čigar stanovanje ali prostori se preiskujejo, ali njegov zastopnik.
37. Preiskava se sme opraviti samo v navzočnosti dveh prič.
38. Pod pogoji, ki jih določa zakon, sme uradna oseba brez odločbe sodišča vstopiti v tuje stanovanje ali v tuje prostore in izjemoma brez navzočnosti prič opraviti preiskavo, če je to neogibno potrebno, da lahko neposredno prime storilca kaznivega dejanja ali da se zavarujejo ljudje in premoženje.
39. **VARSTVO OSEBNIH PODATKOV** (38. člen)
40. Zagotovljeno je varstvo osebnih podatkov. Prepovedana je uporaba osebnih podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja.
41. Zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti osebnih podatkov določa zakon.
42. Vsakdo ima pravico seznaniti se z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi.
43. **SVOBODA IZRAŽANJA** (39. člen)
44. Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja.
45. Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.
46. **SVOBODA VESTI** (41. člen)

47. Izpovedovanje vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju je svobodno.
48. Nihče se ni dolžan opredeliti glede svojega verskega ali drugega prepričanja.
49. Starši imajo pravico, da v skladu s svojim prepričanjem zagotavljajo svojim otrokom versko in moralno vzgojo. Usmerjanje otrok glede verske in moralne vzgoje mora biti v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo ter z njegovo svobodo vesti, verske in druge opredelitve ali prepričanja.